

ВОВЕД

Криминалитетот против службената должност е општествено негативна појава чии први почетни облици се појавуваат со ширењето на Римската држава, заострувањето на класните судири и првичните злоупотреби на нејзините државни службеници. Желбата за раскошен живот, богатство, доминација, лесен живот и моќ биле мотивите за нивните сè почести злоупотреби.

Од тогаш па до денес, мотивот за извршување на оваа групација на кривични дела не е многу променет, но криминалните однесувања се прилагодуваат според општествено - економските и социјалните услови на живеење. Токму, периодот во кој се наоѓа нашата Држава, транзицијата, е еден од предизвиците за проучување на оваа појава и изготвување на научен труд од оваа област. Во литературата овој проблем е недоволно обработуван и проучуван, а заслужува внимание од научната и стручна јавност посебно ако се знаат последиците од овие криминални однесувања во кои најчести жртви се Државата и нејзините граѓани. Детерминирањето на причините, условите кои му погодуваат на криминалитетот против службената должност, неговиот обем, структура, динамика, појавните облици и изнаоѓањето на соодветни начини, методи, средства за откривање, расветлување, докажување и превенција беа прашањата на кои им беше посветено внимание при изготвување на овој труд.

Кривично - правното законодавство низ целата историја ги има и прилагодува инкриминациите со кои се опфатени елементите на криминалното однесување на сторителите кои имаат посебни својства (службено лице, одговорно лице, лице кое врши дејност од јавен интерес), така што и со донесувањето на Кривичниот законик на Република Македонија во 1996 година, инкриминациите против службената должност се систематизирани во посебна глава, а направено е и соодветно дефинирање на сторителите на овие кривични

дела. Одредените пропусти, недоречености во Кривичниот законик се направени во делот на инкриминациите против службената должност со тоа што не беа опфатени како одговорна категорија "одговорните лица"; "странските службени и одговорни лица" и "лицата кои вршат работи од јавен интерес". Општествено-економските услови, посебно со регистрацијата на голем број приватни претпријатија и трансформацијата и приватизацијата на општествениот капитал, создадоа категорија на одговорни лица - управители на новите претпријатија, одговорни лица во акционерските друштва, но таа категорија остана непредвидена согласно кривично - правните прописи.

Практичното искуство со големиот број злоупотреби и големиот број на отфрлени кривични пријави поднесени против сторителите кои имале својство на одговорно лице, а пријавени како службени лица за сторени кривични дела против службената должност, придонесоа за донесување соодветни законски измени и дополнувања направени во Кривичниот законик во 1999 година. Секако, голем број сторители останаа неказнети поради нивната криминална активност и богатење, а како резултат на тоа, мал број лица со криминални однесувања станаа сопственици на огромни стопански капацитети за кои сега зборуваме дека го претставуваат олигархискиот слој во Државата.

Како битен фактор за гонење на сторителите на кривични дела против службената должност е точната законска дефинираност на сторителите, бидејќи тоа е еден од основите според кои оваа групација е издвоена во посебна глава од Кривичниот законик. Кај сите кривични дела како сторител се јавува службено лице, одговорно лице и лице кое врши дејност од јавен интерес, освен кај давањето поткуп, посредништвото каде како сторител може да биде секој, но повторно битието на делото е поврзано со наведените лица кои поседуваат одредени одговорни улоги во општествено - економскиот и правниот систем.

Општествено - економските и социјалните услови на живеење во Државата, правно регулираниот систем, личните својства и детерминанти на сторителите, политизацијата и партизацијата, жалбата за моќ, влијание и богатство, се значајни услови кои му

погудуваат и го поттикнуваат извршувањето на кривичните дела против службената должност.

Богатата феноменологија на злоупотребите на службената должност бара постојано следење и проучување на оваа појава како и изнаоѓање соодветни законски решенија за намалување на злоупотребите со непочитување или заобиколување на соодветните законски прописи при вршење на одредени службени дејствија во рамките на службените овластувања и должности на сторителите. Тоа претставува систем од законски решенија кои ќе овозможат не само успешно покривање на сите области од општествено Ѓ економскиот и правен и систем каде се најчести злоупотребите на службената должност, туку и успешно изнаоѓање средства и методи за нивно ефикасно откривање, расветлување, докажување и превенција. Сложеноста на овие криминални однесувања ја налага потребата од поставување и преземање на специфични мерки и дејствија од страна на органите на прогон, нивна координација и соработка.

Битен услов во борбата за превенција на овој вид криминални однесувања се постојана едукација, развивање на професионални односи на координација и соработка и подигање на свеста кај поединците во редовите на полицијата, обвинителството, судот и другите институции (Државната комисија за спречување на перењето пари, Антикорупциската комисија, Финансиска полиција, Управата за јавни приходи) од секаков вид на влијанија и притисоци особено во фазата на расветлување и документирање на незаконските активности на сторителите на овие кривични дела.

Професионалниот и стручен однос на надлежните институции во борбата за спречување на криминалот со злоупотреби и корупција ѝ е потребен на држава, како нашата, која го чекори патот кон создавање на општество во кое ќе владее правото и ќе се почитуваат човековите права во однос на елиминирање на незаконското искористување на општествената, политичката и економската положба на поединци заради сопствени, семејни, групни или партиски интереси.

Како мотив што ме поттикна да ја подготвувам докторската дисертација за криминолошките и криминалистичките аспекти на кривичните дела против службената должност, беше моето богато практично искуство, но доста значајно како и поттик беше тоа што дел од стручните лица во органите на прогон сите незаконски поведенија од оваа област ги подведуваа под инкриминацијата „Злоупотреба на службената положба и овластување,, додека останатите инкриминации се доста малку застапени, иако голем дел од криминалните однесувања имале елементи на проневери, измами, послужувања, примање поткуп, посредувања, фалсификати и сл. Би се обидела со разграничување на криминалните поведенија на секоја од инкриминациите во оваа групација на кривични дела да дадам свој придонес во нивното препознавање и нивното расветлување во законска постапка со законски предвидени мерки и дејствија.

Криминалните однесувања со елементи на злоупотреба се доста специфични и сложени, а за нивно откривање, расветлување и докажување е неопходна оперативна стратегија, пред сè, за добивање информации, изготвување на плански мерки и активности за расветлување на случаите и секако, изнаоѓање начини и методи за обезбедување на доказниот материјал кој е неопходен за понатамошно успешно водење на кривичната постапка.

Во нашето кривично законодавство, по согледувањето на порастот и сложеноста на криминалот со сè позачестени елементи на организираност, поради тешкотиите во обезбедувањето на доказен материјал, се воведени посебните истражни мерки како начин, метод или постапка за обезбедување на докази.

При изготвувањето на трудов е користен статистичкиот метод како техника на истражување за презентирани податоци за откриени кривични дела и пријавени сторители и нивно компарирање во понатамошниот тек на постапката преку отфрлање на кривичните пријави и пријавите по кои е подигнато обвинение против сторителите на овие кривични дела.

Криминалистичките карактеристики според кои овие кривични дела се издвојуваат како посебна групација, се според начинот на

криминалното делување, употребените методи и средства на извршување, соработката, просторот на криминалното делување кое сè почесто се збогатува со елементи на интернационалност и секако својствата на сторителите.

Своевиден ризик на овој научен труд е дека ќе се изнајдат формите и методите за успешно детерминирање на условите и причините кои му погодуваат на овој криминалитет, осознавање на сите негови појавни облици и форми и изнаоѓање на начини методи и средства за целосно расветлување и докажување, придонесот би бил доволен за поттикнување на стручната јавност за спротивставување на сите видови притисоци од страна на сторителите и сите кои имаат интерес да не се откриваат криминалните однесувања со елементи на злоупотреба, а сторителите да ги уживаат благодетите од својот криминален труд.

ПРВ ДЕЛ

ТЕОРЕТСКО - ХИСТОРИЈСКА ГЛАЗБА